

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Економічний факультет

Кафедра фінансів і кредиту

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Дека́н економічного факультету

/Роман ГРЕШКО/

від «27» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«ПОВЕДІНКОВІ ФІНАНСИ»

обов'язкова

Освітньо-професійна програма:	Фінанси, банківська справа та страхування
Спеціальність:	D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Галузь знань:	D «Бізнес, адміністрування та право»
Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Факультет:	економічний
Мова навчання:	українська

Чернівці 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Поведінкові фінанси» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» галузі знань D «Бізнес, адміністрування та право», затвердженої рішенням Вченої ради Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича від 28.04.25 року, протокол № 5, та введеної в дію наказом ректора № 164 від 01.05.25 р.

Розробники: **Нікіфоров Петро Опанасович**, завідувач кафедри фінансів і кредиту,
доктор економічних наук, професор

Марич Максим Григорович, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

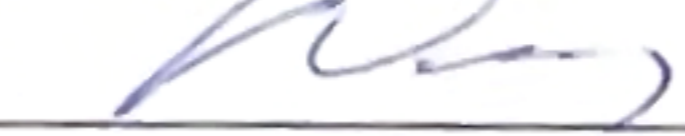
Викладачі: **Нікіфоров Петро Опанасович**, завідувач кафедри фінансів і кредиту,
доктор економічних наук, професор

Марич Максим Григорович, доцент кафедри фінансів і кредиту,
кандидат економічних наук, доцент

Погоджено з гарантом ОП **Віолетта ХАРАБАРА**

Затверджено на засіданні кафедри фінансів і кредиту

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Завідувач кафедри **Петро НІКІФОРОВ**

Схвалено методичною радою економічного факультету

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова методичної ради **Ірина НИКИФОРАК**

Мета навчальної дисципліни: сформувати фундаментальні знання та вміння з теорії та практики прийняття фінансових управлінських рішень з урахуванням впливу поведінкових упереджень на основі розуміння причин ірраціональної економічної поведінки.

Пререквізити. Навчальна дисципліна «Поведінкові фінанси» відповідно до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми слухається здобувачами освіти в першому семестрі першого року навчання паралельно із такими дисциплінами як «Податковий менеджмент», «Страховий менеджмент», «Ринок фінансових послуг», «Фінансовий менеджмент». Вивчення дисципліни «Поведінкові фінанси» є основою для засвоєння інших обов'язкових дисциплін, зокрема «Бюджетний менеджмент», «Банківський менеджмент», «Фінансовий моніторинг», а також підґрунтям для проходження виробничої практики і підготовки кваліфікаційної роботи.

Результати навчання. Відповідно до освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа та страхування» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» та галузі знань D Бізнес, адміністрування та право вивчення дисципліни «Поведінкові фінанси» сприяє формуванню наступних компетентностей та програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в процесі професійної діяльності або навчання у сфері фінансів, банківської справи та страхування, що передбачає проведення досліджень або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні та фахові компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК1. Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

СК4. Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК5. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

СК6. Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

СК11. Здатність оцінювати вплив інституційних і соціально-психологічних аспектів поведінки для обґрунтування та прийняття управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Програмні результати навчання:

ПРО1. Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності.

ПРО2. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції і методології наукового пізнання у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

ПРО3. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРО7. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності

ПР12. Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів.

ПР15. Обґрунтовувати та приймати управлінські рішення у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку з урахуванням інституційних і соціально-психологічних аспектів поведінки.

Опис навчальної дисципліни Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна ф.н.	I	I	4	120	16	16	-	-	88	-	Екзамен
Заочна ф.н.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма					Заочна форма						
	усього	у тому числі				усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	інд		с.р.	л	п	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. «Теоретичні постулати біхевіористичних (поведінкових) фінансів»											
Тема 1. Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка.	10	2	2			6	-	-	-	-	-	-
Тема 2. Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри.	14	2	2			10	-	-	-			-
Тема 3. Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження.	13	2	2			10	-	-	-			-
Тема 4. Специфіка проявів поведінкових упереджень та біхевіористичні механізми прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами.	14	2	2			10	-	-	-			-
Разом за ЗМ1	52	8	8			36	-	-	-			-
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. «Концепція біхевіористичних фінансів у сферах особистих, публічних та корпоративних фінансів: практика застосування»											

Тема 5. Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття рішень у базовій сфері поведінкових фінансів.	17	2	2			13	-	-	-			-
Тема 6. Ключові проблеми поведінкових змін громадян України. Фінансова грамотність населення.	17	2	2			13	-	-	-			-
Тема 7. Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу.	17	2	2			13	-	-	-			-
Тема 8. Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів та фінансових ринків.	17	2	2			13	-	-	--			-
Разом за ЗМ 2	68	8	8			52	-	-	-			-
Усього годин	120	16	16			88	-	-	-			-

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ п/п	Назва теми (завдання)
1	Тема 1. Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка 1. Роль і місце людини в економіці. Інституціоналізм і поведінкова економіка. 2. Трансформація наукових поглядів на психологічне підґрунтя економічних рішень. 3. Інформаційна та поведінкова економіка у співставленні людини економічної та людини соціальної.
2	Тема 2. Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри 1. Розвиток біхевіористичної концепції фінансів та її основний зміст: загальні підходи. 2. Психологічні складові прийняття фінансових рішень. 3. Поведінкові зміни у прийнятті фінансових рішень. 4. Необхідність імплементації поведінкових фінансів у процесі прийняття рішень економічними суб'єктами.
3	Тема 3. Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження. 1. Суперечності впливу інформації на економічні суб'єкти. 2. Характеристики інформаційних процесів. 3. поведінкові упередження та інформаційне середовище.
4	Тема 4. Специфіка проявів поведінкових упереджень і біхевіористичні механізми прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами 1. Специфіка вітчизняних умов прийняття фінансових рішень. 2. Модель прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами України 3. Прикладне використання поведінкових упереджень
5	Тема 5. Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття рішень у базовій сфері поведінкових фінансів 1. Виокремлення особистих фінансів у складі фінансової системи держави. 2. Поведінкові механізми управління доходами, витратами та особистими

	заощадженнями громадян. 3. Напрямки управління особистими фінансами.
6	Тема 6. Ключові проблеми поведінкових змін громадян України у сфері особистих фінансів. Фінансова грамотність населення 1. Вектори управління фінансами громадян. Фінансова поведінка. 2. Формування фінансових ресурсів громадян. Планування та бюджетування. 3. Інститут фінансового консультанта як фахова діяльність і професія.
7	Тема 7. Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу 1. Теоретичні засади біхевіоризму у публічних фінансах. 2. Поведінкові моделі людей на ринку та у політичному процесі. 3. Біхевіористичні тлумачення поведінки суб'єктів бюджетного процесу. 4. Мораль, політика та поведінкові зміни у сфері публічних фінансів.
8	Тема 8. Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів і фінансових ринків 1. Підприємство як суб'єкт поведінкових фінансів: загальні підходи. 2. Чинники впливу на прийняття фінансових рішень суб'єктами господарювання України в межах біхевіоризму. 3. Модифікація впливу поведінкових упереджень суб'єктів господарювання. 4. Поведінкові фінанси в інвестиційних стратегіях підприємств.

Тематика практичних занять

п/п	Назва теми (завдання)
1	Тема 1: Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка. Завдання: оволодіти знаннями щодо ролі людини у сучасному економічному розвитку, поєднанні поведінкових теорій з економікою та фінансами в інституціоналізмі, щодо поведінкових упереджень на базі ірраціональних чинників поведінки економічних суб'єктів.
2	Тема 2: Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри. Завдання: оволодіти знаннями щодо теоретичних засад біхевіористичної концепції фінансів, її загального змісту, психологічних компонент поведінкових молей економічних суб'єктів.
3	Тема 3: Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження. Завдання: оволодіти знаннями щодо розуміння специфіки середовища прийняття фінансових рішень, суперечностей впливу інформації на поведінку економічних суб'єктів, інформаційної асиметричності, викривлення інформаційної бази та переваг і загроз сучасних цифрових технологій для поведінкових чинників.
4	Тема 4: Специфіка проявів поведінкових упереджень та біхевіористичні механізми прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами. Завдання: оволодіти знаннями щодо специфічних проявів поведінкових упереджень, їх систематизації та класифікації щодо розуміння необхідності змін у механізмах впливу поведінкових упереджень на прийняття рішень та ролі в цілому фінансової грамотності населення та бізнес-свідомості менеджерів.
5	Тема 5: Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття

	рішень у базовій сфері поведінкових фінансів. Завдання: оволодіти знаннями щодо специфіки фінансових рішень індивідами у сфері особистих фінансів, щодо механізмів управління доходами, видатками та заощадженнями населення.
6	Тема 6: Ключові проблеми поведінкових змін громадян України. Фінансова грамотність населення. Завдання: оволодіти знаннями щодо основних поведінкових упереджень громадян України при прийнятті фінансових рішень та ключових проблем поведінкових змін та формування фінансової грамотності населення.
7	Тема 7: Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу. Завдання: оволодіти знаннями щодо ключових характеристик публічних фінансів та ролі у їх функціонуванні окремих суб'єктів, щодо поведінкових моделей агентів податково-бюджетних процесів, поведінкових упереджень та моральних зусиль у сфері публічних фінансів.
8	Тема 8: Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів та фінансових ринків. Завдання: оволодіти знаннями щодо поведінкових чинників та середовища прийняття фінансових рішень суб'єктами господарювання, дії поведінкових упереджень та бізнес-поведінки суб'єктів корпоративних фінансів та фінансових ринків, підсилення їх позитивних та нівелювання негативних ефектів.

Самостійна робота студента

п/п	Назва теми
1	Тема 1: Роль людини в економічному розвитку суспільства та сучасна поведінкова економіка. Завдання: опрацювати питання щодо розвитку економічної науки у визначенні ролі та місця людини з метою підійти до розуміння теорії поведінкової економіки.
2	Тема 2: Біхевіористична концепція фінансів: теоретичні виміри Завдання: опрацювати питання щодо теоретичних постулатів основного змісту концепції біхевіористичні фінансів, систематизації поведінкових упереджень та їх психологічних складових.
3	Тема 3: Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень та поведінкові упередження. Завдання: опрацювати питання щодо визначення інформаційного середовища та суперечностей його впливу на поведінкові упередження економічних суб'єктів при прийнятті фінансових рішень.
4	Тема 4: Специфіка проявів поведінкових упереджень та біхевіористичні механізми прийняття фінансових рішень економічними суб'єктами. Завдання: опрацювати питання щодо характеристик поведінкових моделей суб'єктів фінансових відносин, узагальнень та систематизації поведінкових чинників, ролі фінансової грамотності та культури, їх прикладного використання.
5	Тема 5: Особисті фінанси у фінансовій системі держави та специфіка прийняття рішень у базовій сфері поведінкових фінансів. Завдання: опрацювати питання щодо особистих фінансових рішень громадян, проблем управління доходами, витратами та заощадженнями громадян під впливом поведінкових упереджень.
6	Тема 6: Ключові проблеми поведінкових змін громадян України. Фінансова грамотність населення.

	Завдання: опрацювати питання впливу психоемоційних та соціальних чинників на поведінкові упередження громадян, питання основних проблем поведінкових змін у фінансових рішеннях та підвищення фінансової культури населення.
7	Тема 7: Інтелектуальні засади біхевіоризму у публічних фінансах. Поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів у сферах оподаткування та бюджетного процесу. Завдання: опрацювати питання теоретичної бази біхевіоризму в сфері публічних фінансах, чинників та мотивів поведінки людей як суб'єктів податково-бюджетних процесів.
8	Тема 8: Поведінкові фінанси у прийнятті рішень суб'єктами корпоративних фінансів та фінансових ринків. Завдання: опрацювати питання щодо поведінкових чинників та середовища прийняття фінансових рішень підприємствами, дії поведінкових упереджень та бізнес-свідомості менеджменту, інвестиційних стратегій на фінансових ринках.
*Самостійна робота студентів з дисципліни «Поведінкові фінанси» – це діяльність, яку студенти виконують самостійно, за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача, без його прямої участі; вона спрямована на більш глибоке ознайомлення студентів з проблемами, які розглядаються даним навчальним курсом. Застосовуються такі види самостійної роботи: підготовка додаткових питань до кожної теми, розгляд питань, які виносяться на самостійне вивчення, підготовка та презентація кейсових завдань до окремих тем, робота з додатковою літературою.	

Методи навчання:

- вербальні методи (лекція, бесіда, диспут, пояснення, розповідь тощо);
- практичні методи (практичні роботи);
- наочні методи (демонстрація, ілюстрація, презентації, відеоматеріали);
- пояснювально-ілюстративні методи;
- робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами;
- самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни;
- дистанційне навчання з використанням відповідних онлайн-платформ.

Система контролю та оцінювання

У процесі вивчення дисципліни застосовується комплексна система методів та форм контролю, спрямована на об'єктивне оцінювання рівня знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти, а також розвиток аналітичного мислення, практичних компетентностей та здатності до самостійної роботи.

Методи контролю знань:

- усне опитування;
- письмове опитування;
- тестування;
- презентація і захист результатів виконаних завдань і досліджень;
- аналітичні звіти, тези доповідей, статті;
- розв'язування практичних ситуацій.

Форми контролю знань при вивченні навчальної дисципліни:

- підсумковий контроль — екзамен.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Дедлайни та перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний, участь у конференції, студентській олімпіаді).

Відвідування занять. Відвідування занять є обов'язковою умовою виконання навчального плану дисципліни. Форми навчання визначені затвердженим графіком освітнього процесу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Критеріями оцінювання є:

при усних відповідях: повнота розкриття питання; логіка викладання матеріалу; використання основної, додаткової літератури та інших (у тому числі іноземною мовою) джерел інформації; аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки; уміння аналізувати теоретичні проблеми з урахуванням світової і вітчизняної практики;

при виконанні письмових завдань: повнота розкриття питання, аргументованість і логіка викладання матеріалу, використання літературних джерел, законодавчих актів, прикладів та фактичного матеріалу тощо; цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати під час навчальних занять за кожен модуль (опитування, тестування, розв'язання задач), виконання завдань для самостійної роботи – від 6 до 8 балів. Кількість балів за змістовий модуль дорівнює сумі балів, отриманих за кожен модуль. Максимальна кількість балів складає: за 1 модуль – 30; 2 модуль – 30 (разом – 60 балів).

Загальна (максимальна) кількість балів, яку студент може отримати в процесі вивчення дисципліни протягом семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів студент набирає при поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (екзамену).

Проведення підсумкового контролю здійснюється у формі екзамену і в терміни, передбачені графіком навчального процесу. Екзаменаційний білет містить два теоретичних питання з дисципліни та завдання по визначенню спеціальних термінів (глосарій), яке складається з п'яти термінів. У 40 балів, що можливо отримати на екзамені входить: 2 теоретичних питання (по 15 балів відповідно), 5 термінів по 2 бали (сумарно 10). У випадку неповної відповіді зберігається відсоткове відношення розкриття відповіді та бального оцінювання. У випадку отримання менше 50 балів за результатами поточного та підсумкового контролю, здобувач вищої освіти обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної заборгованості. Якщо здобувач вищої освіти набрав менше 35 балів, він не допускається до складання екзамену.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)								Кількість балів (екзамен)	Сумарна кількість балів
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	40	100
7	7	7	7	8	8	8	8		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	незадовільно (з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання)

Оцінка передбачає такі знання та вміння:

Оцінка	Знання	Вміння
5 (відмінно) A (90 – 100)	Здобувач вищої освіти: – має всебічні і глибокі знання навчального матеріалу за програмою дисципліни; – засвоїв знання щодо теорії та практики поведінкових фінансів; – глибоко розуміє основну літературу та сучасні публікації з проблем з проблем поведінкових фінансів.	Здобувач вищої освіти: – дає вичерпні, повні, грамотні відповіді на програмні запитання; – демонструє навички творчого мислення; – вміє використовувати додаткову літературу, грамотно викладати програмний матеріал; – дає чіткі формулювання поведінкових упереджень реальної фінансової практики.
4 (дуже добре) B (80-89)	– має повні знання навчального матеріалу за програмою курсу, здатний до їхнього розширення та оновлення в процесі подальшого навчання і практичної діяльності; – опрацював основну літературу, ознайомився з додатковою літературою, рекомендованою програмою.	– проявив значну активність на практичних заняттях при аналізі програмного матеріалу; – вміє використовувати на практиці програмні настанови, давати чіткі визначення спеціальних термінів.
4 (добре) C (70-79)	– має достатні знання навчального матеріалу за програмою курсу, показав здатність до їхнього поглиблення в процесі подальшого навчання і практичної діяльності; – опрацював основну літературу, рекомендовану програмою.	– без критичних зауважень працював на практичних заняттях; – здатний використовувати на практиці програмні настанови, вміти давати визначення спеціальних термінів.
3 (задовільно) D (60-69)	– має необхідні знання з основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і наступної роботи за спеціальністю;	– працював на практичних заняттях в межах програмних вимог; – допускає неточності в аналізі

	<ul style="list-style-type: none"> – ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою. 	<ul style="list-style-type: none"> матеріалу та при визначенні спеціальних термінів; – не в повній мірі здатний пов'язати теоретичний матеріал з практичними завданнями.
3 (задовільно) E (50-59)	<ul style="list-style-type: none"> – показав неповні знання тільки основного програмного матеріалу в обсязі, який дозволяє подальше навчання; – ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою. 	<ul style="list-style-type: none"> – допускає упущення, неточності та помилки при аналізі програмного матеріалу та спеціальної термінології; – не може пов'язати теоретичний матеріал з практичними завданнями.
2 (незадовільно) з можливістю перескладання FX (35-49)	<ul style="list-style-type: none"> – не володіє системою знань навчального матеріалу дисципліни; – допускає грубі помилки у відповідях; – має недостатній рівень знань для самостійного оволодіння програмним матеріалом без додаткової підготовки. 	<ul style="list-style-type: none"> – допускає принципові помилки при аналізі програмного матеріалу; – не вміє орієнтуватися в основній літературі і нормативних матеріалах.
2 незадовільно (з обов'язковим самостійним опрацюванням освітнього компоненту до перескладання) F (1-34)	<ul style="list-style-type: none"> – не володіє системою знань навчального матеріалу дисципліни; – допускає неприпустимі помилки у відповідях; – має рівень знань, який не дозволяє самостійно оволодіти програмним матеріалом та вимагає додаткового прослуховування дисципліни. 	<ul style="list-style-type: none"> – не орієнтується в передбаченому програмою навчальному матеріалі; – не знайомий з основною літературою.

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Роль і місце людини в економіці. Інституціоналізм і поведінкова економіка.
2. Економічна поведінка людини як особлива економічна проблема в науці та практиці.
3. Адам Сміт, егоїзм і раціоналізм в концепції «людини економічної».
4. Інституціоналізм та нове розуміння економічної поведінки людини.
5. Трансформація наукових поглядів на психологічне підґрунтя прийняття економічних рішень.
6. Взаємозв'язок розподілу інформації та нераціональної поведінки економічних суб'єктів. Інформаційна асиметричність.
7. Людина економічна та людина соціальна в поведінкових моделях.
8. Системне розуміння теоретичних постулатів концепції поведінкових фінансів.
9. Історична ретроспектива розвитку теорії поведінкових фінансів.
10. Психологічні складові прийняття фінансових рішень в системі поведінкових фінансів.
11. «Теорія перспектив» Д. Канемана як класична праця теорії і практики поведінкових фінансів.
12. Модель зміни поведінки під впливом поведінкових упереджень при прийнятті фінансових рішень.
13. Сучасний стан розвитку поведінкових фінансів: загальна характеристика.
14. Проблеми імплементації поведінкових фінансів у діяльність економічних суб'єктів.

15. Інформаційне середовище прийняття фінансових рішень: макро- та мікро-характеристики в Україні.
16. Суперечності впливу інформації на економічних суб'єктів.
17. Сучасне інформаційні процеси: загальне і специфічне.
18. Діджиталізація та сучасне інформаційне суспільство, їх вплив на прийняття фінансових рішень.
19. Бізнес, держава, громадянське суспільство у взаємодіях в інформаційному середовищі прийняття рішень.
20. Поведінкові упередження та інформаційне середовище. Необхідність урахування поведінкових упереджень.
21. Маніпулятивні технології в інформаційному середовищі та способи боротьби з ними.
22. Політико-економічна специфіка вітчизняного середовища прийняття фінансових рішень.
23. Українські національні стереотипи поведінки та прийняття рішень.
24. Національна модель бізнес-свідомості в Україні: ключові характеристики.
25. Модель прийняття фінансових рішень господарюючими суб'єктами України: визначальні поведінкові упередження.
26. Прикладне використання поведінкових упереджень у світі та в Україні.
27. Особисті фінанси у складі фінансової системи держави.
28. Поведінковий механізм формування доходів громадян.
29. Механізм здійснення витрат громадянами: поведінкові аспекти.
30. Механізм управління особистими заощадженнями громадян: поведінкові підходи.
31. Фінансова грамотність та особистий фінансовий менеджмент людини.
32. Вектори управління фінансами громадян: поведінкові аспекти.
33. Практика управління фінансами населення за кордоном: загальні підходи.
34. Фінансова грамотність та фінансова культура у поведінці громадян щодо управління власними коштами.
35. Оптимізація структури витрат та джерел доходів громадян як проблема поведінкових фінансів.
36. Планування та бюджетування в системі особистого фінансового менеджменту.
37. Баланс доходів і витрат громадянина (домогосподарства).
38. Тіньова економіка в системі поведінкових фінансів вітчизняних суб'єктів.
39. Роль фінансової культури у поведінкових змінах громадян в Україні.
40. Послуги незалежного фінансового консультанта: загальна характеристика.
41. Фінансовий консультант у системі поведінкових фінансів: порівняльний аналіз України та зарубіжжя.
42. Теоретичні засади біхевіоризму у публічних фінансах.
43. Історичні та логічні витoki поведінкових моделей у сфері публічних фінансів.
44. Філософія екзистенціалізму та теорія суб'єктивної вартості (цінності) як інтелектуальна база біхевіоризму у публічних фінансах.
45. Біхевіоризм як концептуальне ядро науки і практики публічних фінансів.
46. Поєднання економіки і політики у впливі на поведінкові моделі суб'єктів публічних фінансів.
47. Система представницької демократії у політиці та податково-бюджетні процеси в економіці: точки дотику та чинники формування поведінкових упереджень.
48. Поведінкові моделі людей на ринку та в політичному процесі сфери публічних фінансів.
49. Біхевіористичні тлумачення поведінки суб'єктів бюджетного процесу.

50. Проблема «бюрократичної ренти» у поведінкових моделях суб'єктів публічних фінансів.
51. Ухилення від податків в поведінкових моделях суб'єктів публічних фінансів.
52. Морально-етичні виміри поведінкових змін у сфері публічних фінансів.
53. Підприємство як суб'єкт поведінкових фінансів: загальні підходи.
54. Середовище функціонування підприємства та його фінансова поведінка: українська специфіка.
55. Інформатизаційні процеси та їх вплив на поведінку господарюючих суб'єктів в Україні.
56. Чинники впливу на прийняття фінансових рішень підприємствами України в межах біхевіоризму.
57. Національні поведінкові особливості працівників, менеджерів та власників українських підприємств.
58. Ментально-фундаментальні установки поведінки українських бізнесменів.
59. Модифікація впливу поведінкових упереджень українських підприємств.
60. Інвестиційні стратегії підприємств та їх «типові» поведінкові помилки.

Зарахування результатів неформальної освіти

Зарахування результатів неформальної освіти з проблем, що відповідають тематиці освітнього компонента відбувається згідно діючого в Університеті «Порядку визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти» <https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>

Рекомендована література

Основна

1. Генріх Бортіс. Інституції, поведінка та економічна теорія: внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / перекл. з англ. Т. Бардадим. К.: ВД «Києво-Могилянська академія». 2007. 560 с.
2. Кузьмук С.Г. Досвід практичного застосування біхевіористичної концепції у фінансах та особливості його використання в Україні / *Сучасні тенденції інституціональних трансформацій фінансової системи України*: кол. монографія / за заг. ред. П.О. Нікіфорова. Чернівці: Технодрук, 2018. С. 168-179.
3. Ложкін Г.В., Комаровська В.Л. Економічна психологія: навч. посіб. К.: Видавничий дім «Персонал». 2014. 412 с.
4. Нікіфоров П.О., Марич М.Г. Поведінкові фінанси. Навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2023. 98 с.
5. Річард Таллер. Поведінкова економіка. Чому люди діють ірраціонально і як отримати з цього вигоду. К.: Наш формат. 2024. 464 с.
6. Кас Санстейн, Річард Талер Поштовх. Як допомогти людям зробити правильний вибір: пер. з англ. О. Захарченко. К.: Наш формат, 2017. 312 с.
7. Формування фінансової поведінки домогосподарств в Україні: монографія / В.М. Мельник, І. Д. Якушик, І. А. Ломачинська, О. О. Драган. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2014. 212 с.

Додаткова

1. Брус С.І., Бублик Є.О., Корнєєв В.В. Поведінкові фінанси і трансформація ринку фінансових послуг. *Вісник Інституту економіки та прогнозування*. 2022. № 9. С.30-36.

2. Ватаманюк О.З. Біхевіористський підхід у сучасній економічній теорії. *Економічна теорія*. 2006. № 1. С. 40-51.
3. Ватаманюк О.З. Раціональність поведінки людини в економічній науці: класичний та неокласичний підходи. *Економічна теорія та право*. 2018. № 2 (33). С. 11-25.
4. Грешко Р.І., Харабара В.М., Третьякова О.В. Поведінкові фінанси: сутність та основні теоретичні блоки. *Ефективна економіка*. 2021. Випуск 4. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/107.pdf
5. Євдокімова О.О., Топоркова І.В. Психологічні складові фінансової діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2023. №14. С. 89-97.
6. Зимовець В.В., Терещенко О.О. Корпоративні фінанси як домінанта фінансової науки. *Фінанси України*. 2015. № 9. С. 78-95.
7. Кизима Т.О. Поведінкові фінанси у концепціях класичної та інституціональної теорій. *Світ фінансів*. Тернопіль, 2013. Вип. 3. С. 7-18.
8. Кривий В.І. Передумови виникнення поведінкової економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки*. Херсон, 2016. Вип. 18. С. 12-16.
9. Крикун В.А. Теорія поведінкової економіки в дослідженні українського ринку за роки незалежності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. С. 18-22.
10. Крупка І.М. Поведінкові аспекти функціонування фінансового ринку. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2017. Вип. 37. Ч. 1. С. 285-298.
11. Кузьмук С.Г. Оптимістичні упередження українських управлінців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Ужгород: ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т». 2017. Вип. 15. С. 163-168.
12. Кузьмук С.Г. Прийняття фінансових рішень в умовах невизначеності: поведінковий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. Одеса: Міжнар. гуманіт. ун-т. 2017. № 26. С. 88-91.
13. Нікіфоров П.О., Качур Т.І., Реалізація концепції поведінкових фінансів у дослідженнях трансформацій сфери публічних фінансів. *Науковий вісник Чернівецького університету: Економіка*. 2021. Вип. 830. С. 37-44.
14. Нікіфоров П.О., Кузьмук С.Г. Економічна людина та біхевіористична концепція теоретичних досліджень у фінансовій науці. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2016. Вип. 773-774. С. 3-7.
15. Нікіфоров П.О. Фінансова грамотність населення та проблеми поведінкових змін у сфері особистих фінансів в Україні. *Фінансові інструменти сталого розвитку економіки : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2022 р.)*. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2022. 467 с. С. 370-373.
16. Нікіфоров П.О., Третьякова О.В. Поведінкові фінанси: теоретичні підходи та сучасна прагматика. Scientific Collection «InterConf», (104): with the Proceedings of the 6 th International Scientific and Practical Conference «*Science, Education, Innovation: Topical Issues and Modern Aspects*» (April 16-18, 2022). Tallinn, Estonia: Ühingu Teadus juhatus, 2022. 332 p. С. 29-32. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/interconf/issue/view/16-18.04.2022/728>
17. Ліпич М.А. Поведінкові фінанси: концептуалізація поняття. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечнікова*. 2014. Т. 19. Вип. 3/4. С. 54-58.
18. Рекун І.І. Теоретичне обґрунтування поведінки суб'єктів економічної безпеки. *Економіка & держава*. 2015. № 6. С. 56-64.
19. Нікіфоров П.О., Марич.М.Г. Поведінкові фінанси як науково-дослідна конструкція. RECENT ADVANCES IN GLOBAL SCIENCE Vaiga (Vilnius, Lithuania).16-18 серпня 2022.

20. Терещенко О.О. Контролінг поведінки в концепції біхевіористичних фінансів. *Фінанси України*. 2011. № 10. С. 104-116.

21. Швалюк Л. Поведінкова економіка. Український контекст. Тиждень.ua. 2017. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/203054>.

22. Як маніпулюють інформацією. Медіа Драйвер. URL: http://mediadrivervonline/manipuliatsiyi_ta_propahanda/yak-manipulyuyut-informatsiyeyu/

23. Чернобай Л.І., Широно Ю.О. Поведінкова економіка : сутність та підходи до визначення. *Психологічні виміри культури, економіки, управління : науковий журнал*. Львів, 2016. Вип. VIII. С. 71-78.

Інформаційні ресурси:

Офіційні сайти органів державного управління України та міжнародних фінансових організацій

1. Державна податкова служба України - <https://tax.gov.ua/>
2. Державна служба статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>
4. Міністерство економіки України – <http://www.me.gov.ua>
5. Міністерство фінансів України – <http://www.minfin.gov.ua>
6. Національний банк України – <http://www.nbu.gov.ua>
7. Організація економічної співпраці та розвитку (OECD) <http://www.oecd.org/>
8. Міжнародний валютний фонд – <http://www.imf.org/>

Офіційні сайти науково-дослідних інститутів і центрів, пошукових систем:

1. База українського законодавства в Інтернет – www.lawukraine.com
2. Інститут глобальних стратегій – www.igls.com.ua
3. Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова – www.ucerps.org

Офіційні сайти наукових і електронних бібліотек:

1. Електронна бібліотека – www.lib.com.ua
2. Наукова бібліотека Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича – <http://library.chnu.edu.ua/index.php?page=ua>
3. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського – www.nbuv.gov.ua

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності студентами при вивченні навчальної дисципліни регламентуються наступними нормативними документами ЧНУ:

1. Правила академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/media/lnojdab4/pravya-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf>

2. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича https://www.chnu.edu.ua/media/f5eleobm/polozhennya-pro-zapobihannia-plahiatu_2024.pdf

3. Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича <https://www.chnu.edu.ua/media/jxpbs0zb/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu.pdf>

Здобувачі повинні самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання. В разі використання чужих ідей, розробок, тверджень, обов'язковим є посилання на джерела інформації. Списування під час контрольних заходів має наслідком отримання незадовільної оцінки за відповідний вид роботи.